

HISTORIK GRÄNSÖ

Från enkelt rusthåll till modärnt slott i tiden – Gränsö slotts historia sträcker sig över nästan 600 år. Här bodde Gustav Abraham Piper, en av Karl XII:s stoltaste krigare. Här gifte sig den vackra unga Maria Risellschiöld med sin unge friherre, Johan Nordenfalk i början av 1800-talet och här hölls herrgårdstidens ståtligaste baler på sin tid.

GRÄNSÖS TIDIGA HISTORIA

Den första gården på Gränsö låg antagligen på den så kallade Bondbacken öster om slottet. Idag påminner bara några husgrunder om denna gamla bebyggelse. Gränsö nämns första gången år 1562. Svante Sture ägde då grevskapet Stegeholm och till detta hörde också två gårdar på Gränsö.

1612 härjade danskarna i Västervik och på Gränsö. Efter några år övergick Gränsö gård, tillsammans med andra gårdar runt Västervik, i holländarna Paridon von Horn och Kristian Welshuisens ägo. De arrenderade Stegeholms slott och Kronovarvet och till detta hörde också Gränsö.

Under loppet av 1600-talet bytte Gränsö gård ägare ett antal gånger. Mellan åren 1646 och 1651 ägdes allt av Gabriel Oxenstierna och därefter övergick ägandet till Hans Christoffer Köningsmarck.

GRÄNSÖ SLOTT FRÅN CA 1700

Under början av 1700-talet och fram till 1746 ägdes gården av släkten Piper. Kapten Gustaf Abraham Piper var en av Karl

XII:s fältherrar. Han var med i Norge och satt fången hos ryssarna efter förlusten i Poltava. Han efterträddes av sin son Sten Abraham. År 1746 flyttade ryttmästare baron Nils Hummerhielm in med sin maka Maria.

Vid 1700-talets slut förvärvades gården av köpmanssläkten Dichman i Västervik och genom giftermål gick det vidare till släkten Risellschiöld.

Byggnaden, som bestod av två våningar, var då troligen ganska obetydlig.

År 1807 lät expeditiönssekreterare Olof Johan Risselschiöld uppföra en enkel tvåvåningsbyggnad i liggande timmer, som kom att utgöra grunden för själva slottet.

Byggnaden kan ses på en teckning av G.H. Melin. Fasaden hade stramt slätputsade väggytor i vit

Erik Sparres Gränsö slott på 1920-talet.

kalkputs på rismatta och ett lågt valmat tak.

År 1831 köptes Gränsö slott av baron Erik Knutsson Sparre, ryttmästare vid Smålands husarer, kammarherre hos Karl XIV Johan och överstekammarjunkare hos Oscar I. Han gav slottet det utseende som präglade byggnaden fram till branden 1993.

Sparre anlade alléer och parker och 1833-34 byggde han två flyglar försedda med gul slätpanel.

Gränsö slott från luften, troligen på 50-talet.

Flyglarna låg ner mot vattnet.

Mellan åren 1847-1848 skedde en omfattande ombyggnad av den äldre huvudbyggnaden.

Traditionen säger att storbyggmästaren Jonas Jonsson byggde Gränsö, möjligen efter ritningar av F. B. Oppman. Godset överlämnades till sonen, husarlöjtnant Gustaf Sparre.

Mellan åren 1879-86 ägdes slottet av godsägare G. Gabriellson. 1886 köptes slottet av baron Gustaf Fleetwood från Casimirsborg, som renoverade och moderniserade slottet. Sonen Georg Fleetwood tog därefter över driften av godset.

Georg Fleetwood sålde slottet till Västerviks kommun för 2,1 miljoner kronor 1967. Västerviks kommun kunde inte fatta beslut om hur man skulle använda Gränsö slott. Detta resulterade i att slottsområdet förföll fram till 1991 då Per Johansson på Klarkullen tog över verksamheten.

GRÄNSÖ SLOTTS MODERNA HISTORIA

Gränsö slotts läge, vid vattnet på en av ostkustens vackraste halvöar, dessutom nära centrala Västervik,

Pipers unika kokbok - den enda som i 240 recept visar hur man åt på slott och herresäte på 1700-talet. Boken kan köpas i nyutgåva på slottet.

Gränsö slott i förfall - innan Klarkullen påbörjade upprustningen 1992.

gjorde att Klarkullen kunde satsa på att rusta slottet, som stått tomt och fått förfalla under 25 år.

Mitt under renovering brann slottet ned, fredagen den 5 februari 1993. Slottet var underförsäkrat och Västerviks kommun tvekade om man ville stödja en återuppbyggnad.

Men sedan västerviksborna genom en överväldigande stödinsats sagt sitt – 11 000 namnunderskrifter och en ekonomisk grundplåt samlades in – sade politikerna ja.

Sedan slottet återinvigdes 1994 har en omfattande upprustning skett år för år.

Flyglarna har restaurerats. Den igenvuxna trädgården har restaurerats. Den gamla skolan har rustats till ljusstöperi, 2004 byggdes ett nytt hotell med vacker poolträdgård. 2008 återinvigdes Sparres trädpark från 1850-talet och 2009 invigs ett helt nytt spahotell på Gränsö. Gästhamn och bryggor har också kommit till under åren.

Gränsö slott fungerar idag som spa, hotell, evenemangs- och konferensanläggning samt festvåning. Det är mycket populärt att gifta sig på slottet. Sommartid finns en populär badplats och ett slottscafé som är öppet dagligen. Rocktåget, Gyllene tider samt klassiska artister som Moskvas Chamber Orchestra har besökt slottet.

Gränsö slott efter den förödande branden 1993.

Gränsö slott åter i ljus efter en 15-årig upprustning 2009.

*Text: Barbro Friberg, Pierre Gustafsson.
Västerviks Museum.*